

Костянтин Буркут
канд. філ. наук,
вчений секретар
Відділення літератури, мови
та мистецтвознавства
НАН України,
м. Київ

КОЛИШНІЙ РАЙЦЕНТР ЛЬВІВЩИНИ, АБО МАНДРІВКА ПІД ЧАС ВІЙНИ

Містечко Турка, яке нещодавно втратило статус райцентру, називають неофіційною столицею Бойківщини. Славиться воно передусім всесвітніми бойківськими фестинами, на які звідусіль з'їжджаються представники цієї етнографічної групи українців, а також старовинними дерев'яними церквами в бойківському стилі. На фестини мені поки що не поталанило потрапити, тож вирішив влаштувати собі архітектурну прогулянку по цьому доволі давньому (перша згадка про Турку датується 1431 роком) містечку.

Розпочав із оглядин костелу, зведення якого розпочалося, за різними даними, наприкінці 60-х чи 70-х років XVIII ст. Від 1906-го до 1914-го року католицьку святиню реконструювали. За часів СРСР її приміщення використовували як склад, вірянам повернули храм лише в 1992-му. Порівняно недавно костел пофарбували в жовтуватий колір, надавши йому гламурного вигляду. Як на мене, значно привабливіше він виглядав, коли був сірим: відчувалася в ньому якась тверда строгість... Двоє працівників місцевої школи, розташованої напроти костелу, побачили, що я фотографую храм. Без церемоній почали словесну атаку, говорять про заборону на зйомки під час війни і називають мене «сепаратістом» (саме так, на російський манер). Я намагаюся їх урезонити (подібне мені вже доводилося переживати під час інших подорожей після 24 лютого 2022-го). Кажу, що костел однозначно не належить до стратегічних об'єктів, а такі пам'ятки архітектури точно можна знімати, показую документи, проте нічого не допомагає.

– *Документи які хоч можна зробити!* – відрубав один із моїх опонентів, хряснувши дверима, об які розбилися мої доводи. Що ж, люди налякані поплічниками диверсантів, дбають про безпеку себе й інших, тому й не схильні у воєнний час до мирного діалогу... На жаль, до цього слід бути готовим.

Церква Перенесення мощів св. Миколая

Модерний будинок
на вулиці Міцкевича

Найбільш близькою від костелу зі старовинних дерев'яних святинь є церква Перенесення мощів святого Миколая, розташована в урочищі «Лікоть» на одному з міських цвинтарів. До слова, всі давні дерев'яні храми Турки стоять посеред кладовищ. Ця тризрубна церква, що височіє на пагорбі, збудована у другій половині XVIII ст., зараз є святинею греко-католиків. Вона перебуває в досить хорошому стані (як на свій поважний вік), хіба що не забракло б її трохи підфарбувати. Задля збереження Вашої уваги (сподіваюся, Ви ще не кинули читати цей нарис) не буду говорити про особливості архітектури храму: вони вже багаторазово описані, достатньо хоча б відповідну статтю у Вікіпедії відкрити. Можна скласти враження про храм, подивившись на мою (тобто мого авторства :) світліну. Отож, обирайте ліпший для вас спосіб. Додам, що від церкви відкривається непоганий краєвид на середмістя.

Але за найкращим, як на мене, турківським краєвидом слід йти до ще однієї давньої святині містечка – церкви Успіння Пресвятої Богородиці. До неї веде довжелезна вулиця Січових стрільців, яка переходить у Середню, що якимось дивовижним чином після будинку № 18 йде в двох напрямках, маючи однакову назву! Отака, вельми не тривіальна, особливість топоніміки.

Місцевий патруль застає мене зануреним думками у цей парадокс турківської географії. Хлопці виявляються

дуже коректними і доброзичливими, не поспішають почепити на нетутешню людину з фотокамерою ярлик сепаратиста, колаборанта, диверсанта чи шпигуна. Ретельно перевіривши документи, зичать приємної подорожі.

– *Що дружинники сказали?* – питає мене місцевий дядько, який здалеку споглядав за роботою патруля.

– *Бажаємо успіхів!*

– *О!*

Що було в тому вигуку: чи то захоплення діями патрульних, чи задоволення від того, що я заслуговую на довіру, чи констатація надзвичайності ситуації – важко сказати. В усякому разі це був щирий вияв небайдужості.

З вулиці Середньої (тієї, що веде в напрямку села Вовче) крізь ще безлистяне на початку березня гілля дерев проглядається церква святого Миколая. Вона знаходиться на тій частині Середньої вулиці, що лежить в долині, офіційна адреса: Середня, 55 А. Храм збудовано у 1739 році майстром *Данилом Прокоп'єм*. За часів СРСР у ньому деякий час розміщувався місцевий краєзнавчий музей. Зараз святиня виглядає як щойно зведена: даються взнаки свіжа реставрація і покриття оцинкованим залізом, що у ХХ столітті замінило автентичний гонт.

Сфотографувавши храм, продовжую йти Середньою вулицею, потім вона переходить в Горішню. Саме в Горішній Турці (раніше це було окреме село) і стоїть Успенська церква. Більшість джерел датують початок її побудови 1750-м роком. У хрущовські часи храм для вірян закрили. Лише незадовго до розвалу Союзу, у 1989-му, у церкві знову відновилися служби. Вона теж виглядає надто вже осучасненою через золотаву бляху, що виблискує на сонці, розсипаючи зайчики по стінах приземкуватої божниці. Але краєвид звідси чудовий! (Див. фото).

З цивільних споруд Турки запам'яталася колишня ратуша на площі Ринок. Нині тут міська рада, в її приміщенні, на другому поверсі, розташована експозиція музею «Бойківщина». Вхід до нього безкоштовний. Огляд музею збагатить вашу ерудицію знаннями про особливості побуту бойків та історію їхньої столиці. Будівлю ратуші не включено до реєстру пам'яток навіть місцевого значення. Може, саме на недостатню увагу до архітектурної спадщини місцевих чиновників від культури натякали автори тексту спеціальної таблички на одній із кам'яниць: *«Наші будинки, нам їх і берегти»?*

Поки що відсутній у реєстрі пам'яток і модерний дім на вулиці Міцкевича. Погляньте, який ажурний! Мабуть, найкрасивіший із турківських будинків! На цій же звивистій вулиці розташована й двоповерхова кам'яниця, в якій *Іван Франко* у квітні 1913 року читав громаді свого «Мойсея», про що сповіщає меморіальна дошка.

Мої спроби знайти палац (Міцкевича, 41) були безуспішними: вулиця має дуже складну нумерацію, до основної, довгої, її частини долучаються кілька коротших із тією ж назвою, одна з них робить петлю і стає паралельною своїй однойменній спорідненій магістралі! Словом, дуже подібна ситуація до тієї, про яку я згадував, розповідаючи про Середню вулицю. Будинки в цьому районі нагадують палаци ну дуже вже віддалено. Аби зайвий раз не драгувати турківчан, чий погляд, сповнений небуденної цікавості, стежили за моїми блуканнями лабіринтами вулиці Міцкевича, я вирішив припинити краєзнавчі пошуки.

Може, іншим разом, уже в мирний час, повернуся сюди... ■